

Költő- avatás

**A szegedi
anekdota-
kincsből**
Csongor Győző gyűjtése

1888-ban szerződ-
tették a Szegedi Nap-
lóhoz a fővárosból
Lipcsey Ádámot, még
mint joghallgató no-
vellistát, aki mint
„gyakorló poéta”
nemsokára az akkori
szegedi híres bohém
társaság központjába
került. A *Hüvelyk*
Matyi volt a társaság
élclapja, s a régi
Hungária szállóban
tartották főhadiszál-
lásukat.

Leleményes, ki-
fogyhatatlan humorú
volt. Az akkori szo-
kásokhoz híven, na-
gyon szerette ugratni
a fiatal költőjelölte-
ket. Volt is ezekből
bőven. Ifjú titánok,
akik boldogok voltak,
ha odaláthattak az
asztalához a vilá-
gunk asztalához a
Hungáriában, hát ni
még ha helyet kap-
tak a Napló ún.
„tenta-foltos kölyök-
asztalánál”.

Nem tudom, me-
lyik tudós állíthatta,
hogy nem is igazi
ember az, aki soha
sem írt életében ver-
szegedi híres bohém
társaság központjába
került. A *Hüvelyk*
Matyi volt a társaság
élclapja, s a régi
Hungária szállóban
tartották főhadiszál-
lásukat.

Egy ilyen ifjú kö-
ltőjelölt, Kósa Lajos
pislogott oda egyszer
Lipcsey asztalához.
Utána aztán nagyon
sok mindenébe került
ez a pislantás.
Építési rajzolónak
késült. Gyártotta a
verseteket, s el is vit-
tük asztalához a
te egyszerű megmutat-
Hungáriában, hát ni
még ha helyet kap-
tak a Napló ún.
„tenta-foltos kölyök-
asztalánál”.

„Fáradt vagyok mint megvert eb,
Pillantásodtól még levertebb...”

— Költő szeretne vágyam..., de van-
lenni? — nézett föl
Lipcsey Ádám.

— Az a leghőbb seim is:

Egységes műveltség

Újfént divatosá vált két-
féle műveltségről, vagy még
pontosabban, egymással
szembeállított kultúráról és
civilizációról beszélni. A
kultúrásoknak pedig egye-
nesen kettéhasadt tudatot
emlegetnek, mintha a világ
kétféle embertípusra vált
volna: egyesekre — a ke-
vesekre —, akik elcsajátított-
ták és öröklék az emberiség
gazdag kulturális örökségét,
és másokra, akik „csak”
szak tudással rendelkeznek.

Mondani sem kell, hogy
ilyen szélsőséges eseteket
nagyítóval kell keresni, to-
vábbá, hogy az emberiség
kulturális örökségébe nem-
csak az eposzok, a drámák,
a szobrok és a képek tar-
toznak, hanem a kótblák-
tól a papírig fejlődött tech-
nika eszközei és eljárásai
csakúgy, mint a szobrok
vagy a művészi épületek és
készítmények — tehát a
szakismeretek is. A kultú-
rának és a civilizációnak a
polgári eszmévilágból eredő
szembeállítását az emberi-
ség története cáfolja. Az
egyetemes kultúrgyarádás
fejződik ki a civilizációnak
egy-egy korszakban elért
fokában.

Ugyanakkor lehetnek és
vannak is különbségek az
emberek műveltségében kor-
társak között is. Ezek a
különbségek részben termé-
szetesek, részben elfogadha-
tatlanok. Természetes, hogy
nem egyforma az emberek
képesége, érdeklődése, kü-
lönöző foglalatosságot foly-
tatnak. Am elfogadhatatlan-
nok az olyan különbségek,
amelyek a társadalom osztá-
lymegoszlásából erednek,
és a tulajdonos—munkavég-
ző ellentétét, a kizsákmá-
nyolást akarják fenntartani.
Márpedig a műveltség mo-
nopoliuma ezt a célt szol-
gálja. Ezért az egységes
műveltség célja a haladást,
a valóban demokratikus tár-
sadműködést, a szocia-
lizmus szolgálatát.

Amikor a felszabadulás
után iskolarendszerünket át-
alakítottuk, a fő cél éppen
az volt, hogy a műveltség-
hez mindenki hozzáférjen.
Az általános kötelező is-
kola egységes műveltségi
alapot adott mindenkinek,
és megnyitott az út a közép-
fokú és főiskolai, egyetemi
tanuláshoz a munkások és

„Jártam, kint, tágan; s csorbán kéretelek
Kereletek csorbán, bel-küszöbökön is,
S mindinkább keresve, vótál nagyobb tövis:
Melyt neveltelek...”

— Letette-e már készüljön szorgalma-
a költői vizsgát? — san, s azt is, hogy
szakította félbe Lip-
csey.

Kósa csak nagyot
nézett. Erről ő sem
várta várt nap. Drá-
mit sem hallott. Kö-
tői vizsga? Eddig őt
még nem tudatosított.
tattak vele, kihajts-
ták arról, hogy ilyen
is létezik. Persze,
irigységből.

— Kérem... — he-
begte —, még nem
mentem neki... de,
természetesen... el-
sörendű kötelessé-
gemnek érzem...
Hol kell jelentkezni?
— Nálam.

— És... kérem,
miből áll ez?

— Megvizsgáljuk a
tehetséget megfelelő
helyen, időben és
formában.

Kósaival madarat
lehetett volna fogatni
örömeiben. Főleg,
amikor megkapott
minden fölvilágosi-
tást, biztatást, csak
tájképekből...

Különböző kérdése-
ket tettek föl neki,
össze-vissza forgat-
ták, lökdösték, hogy
soha nem tudta, mi
ebben a komoly, s
mi a tréfás... Rög-
pénzre volt fogatni
örömeiben. Főleg,
amikor megkapott
minden fölvilágosi-
tást, biztatást, csak
tájképekből...

Ez ma főként minő-
ségi feladatokat jelent. Az
általános iskolában például
— amely szervezetiileg eleve
ezt a célt szolgálja — a
színpadon egységes, maga-
sabb szintre fejlesztését tű-
zi ki célul. Ismert, hogy a
magasabb iskolába — így
általánosból középiskolába,
vagy onnan egyetemre —
azonos érdemjeggyel kerülő
tanulók gyakran nagyon kü-
lönöző eredményt mutat-
nak fel. Ezt a különbséget
csak az egységesebb képzési
színpadon lehet csökkenteni.

De nemcsak ezen a
térén — s ezen belül az is-
kolák felszereltségében, az
oktatók munkájának színvo-
nalanában — van mit ten-
nünk az egységes művel-
tség megalapozásáért.

Az egységes műveltség
jelszavában tehát az álta-
lános műveltség, mint
egyéni cél és érdek talál-
kozik az együttélő emberek,
a társadalom közös érdeké-
vel.

Németh Ferenc

BERCELI A. KÁROLY

Hullámsír

88.

Még szerencse, hogy Kopasz Matyi szin-
te napi vendége lett a háznak, a nagy
erejű fiú megnyugtatta Zágort is, aki
nem szolt ugyan, de egyre nagyobb megelé-
gedéssel tapasztalta, hogy Veron kezd melege-
dnie, a nyulaprikás valóban meghatotta,
s már titokban ő is foglalkozott az esetleges újabb
férjhezmenés gondolatával. Az anya, ha néha
mégis szóvá tette előtte a szándékát, persze rá-
beszélte, már csak családjuk nehéz helyzete mi-
att is, magát a nehezen ébredő szerelmet meg
egyszerű legyintéssel intézte el.

— Az majd möggyün később — mondogatta.

Zágora, aki mindenkiben heves vágyakat ger-
jesztett, annyira szép és vonzó volt, furcsamó-
don nem volt szerelmes természetű. Nem ismer-
te a nagy bolondulást, a győtrő sóvárgásokat,
s bár Péter közeledését sose utasította vissza,
számára az együvértartozásnak a nemi kapcsolat
csak másodlagos tényezője volt, ő Bite Péterhez
nem azért ment hozzá, mert majd meghalt érte,
hanem mert becsülte tiszta emberségét s erköl-
csi fölfogását is. Még lánya hevéletén sem tu-
dott egészen elgázolni, aki valóban bolondulá-
sági beleszeretett Sándorba, ezért nem is ártot-

ta bele magát a dolgába, számára az ilyen esz-
telen vonzódás idegen volt, s ha már a józan
eszét nem használhatta, akkor inkább a szeren-
csére bízta Veron jövőjét. Zágora békét, nyu-
galmat, megértést s nem szenvedélyt áhított a
házasságban, de még csak vagyonra sem vá-
gyott, hiszen akkor nem utasította volna vissza
a gazdag Abraham Jósikát annak idején; a szép
asszony igazában az otthon szeretete a legjob-
ban, s Péter betegsége óta is nem a szeretkezni
vágyó férjet hiányolta, ez jutott eszébe a legrit-
kábban, hanem a tevékeny, jelenlévő életétársat,
akinek megszokta napi tennivalóit, munkáját,
lényének ismert megnyilatkozásait, s ezek most
mind, mind megszűntek, üressé, sivárrá téve
igy az egész házat.

Egy alkalommal Etelka is kilátogatott hozzá-
juk, már régen nem volt titok, hogy hamarosan
egybekelnek, így illendőt volt, hogy Gábor csa-
ládját is közelebről megismerje. Zágorával már
több ízben találkozott még a nyáron, s buja szép-
sége, Gábor vonásaival való azonossága mindig
lenyűgözte, s most sem tudott betelni vele, hogy
ne bámulja őt, aki így, ötvenévesen is hódító-
nak látszott s alkalmasnak arra, hogy nagy s
igazi szerelmekbe bonyolódjék. Föl sem merült
benne, hogy az asszony erre sose törekedett,
nem is igen érdekelt, pedig el tudta képzelni
rőla, hogy a szegény Bite Péter közeledek mon-
dott halála után az özvegynek gyorsan akadna
kérője, talán még a városi urak körében is. Ez
csak átsuhant Etelka agyán, de még Gábornak
sem említette meg, tudta, hogy a fiú rajong az
anyjáért, s talán még ő sem sejtje (ahogy Etelka
sem), hogy az érzelmek természetét, az érzéki lo-
bogást nem tőle, hanem az ott köhécselő apjától

örökölte. Zágora a szerelmet elfogadta, tudomá-
sul vette, olykor még élvezte is, de sosem jutott
eszébe, hogy kalandos viszonyt kezdjen valaki-
vel, mert a megszokott férj már elfárasztotta ér-
zékeit.

Most ott ültek a nagy asztalnál, az asszony
egy kis süteményt készített a leány kedvéért s
azzal kínálta. Persze, a jövő terveit feszeget-
ték, hol lesz a lakásuk, s mire van szükségük
míngyárt a lelegelejn.

— Mindenünk meglesz — mondta Etelka. —
Apámnak egyszem gyereke vagyok, semmit sem
sajnál tőlem, s Gábert máris úgy szereti, mint
a saját fiát.

Zágora anyai szívét ez édesen megborzongatta,
s most ő is eltűnődött Etelka hamvas szokése-
gén, halvány fehér bőrén s olyan különös távol-
ságokat sejtető kék szemén, mely így együtt tö-
kéletes ellentéte volt az ő sötét színeinek, fekete
szénként parázsló tekintetének s duzzadt, sötét-
piros szájának, mely olykor kissé nyitva fejejtve
a legmohóbb érzéki éhség látszatát keltette. Bi-
zonyos, hogy kettőjük közül Zágora volt az in-
gerlőbb és gyűjtőbb hatású, neki valóban elég
volt egy pillantás, hogy valakit megbolydítson,
esetleg örökre magához láncoljon, kész szeren-
cse, hogy mindez tudtán kívül történt, mert so-
ha ilyen szándékai nem voltak, s nyilvánvaló,
hogy ha mégis erre törekedett volna csak egy-
szer is, tudatos hódítási eljárása kudarcba ful-
ladt volna.

(Folytatjuk.)

Zenei kalandozások Ausztriában

Egy este Anday Piroskával

3. Felejthetetlen, s a ma-
ga nemében egyedül-
álló élmény volt a bécsi ma-
gyar kulturális központnak, a
Collegium Hungaricumnak
az egyik péntek esti rendez-
vénye. A 600 személyes szin-
háztér zsúfolásig megtelt.
A színpadra helyezett ba-
rokk íróasztalkán váza vi-
rággal, az asztal mellett két-
oldalt egy-egy hangfal. A
nézőtéri lámpák lassan ki-
aludtak, s a színpadra be-
jött egy nagyszíni öltöz-
ött idős hölgy. Helyet fog-
lalt az asztalka mögötti szé-
ken, kissé elmosolyodva a
ruhájára, a megfelelő helyre
tűzte a parányi mikrofont és
belekezdett élettörténetébe.
Amikor egy-egy nevezete-
sebb eseményhez érkezett,
intésére felcsendült a zene,
egy csodálatos althang mag-
nófelvétélről.

A 70 év körüli hölgy And-
ay Piroska volt, a magyar
származású operaénekesnő,
valaha negyven esztendeig a
bécsi opera Európa-szerte
ünnepele sztárja. Nevét a
szegedi operajátszás történe-
tébe is maradóan beírta.
1946-ban ő énekelte annak a
bizonyos szegedi Carmen
előadásnak a címszerepét,
mely egy addig ismeretlen
ifjú tenoristát elindított a
hazai és nemzetközi hírnév
felé. A fiatal énekest Si-
mándy Józsefnek hívták.

Azóta több mint negyed-
század telt el, s bizony már
az ifjú tenorista, az egykori
szegedi Don José hangja is
vesztett régi fényéből. Part-
nerének, Anday Piroskának
a hangját pedig ott, a bécsi
magyar színházteremben már
csak az egykori nagy pro-
dukciókat megőrző technika
segítségével hallhattuk.

Ilyenkor egy kissé mindig
elsötétült a színpad, s az
előadó arca elrejtőzött a fél-
homályban. Mikor azonban
felcsendült a Sámson és De-
lila című operából a híres
Csókária, varázslatnak lehet-
tünk tanúi. A művész nő sze-
mei kigyúltak, az ária szeri-
nt kezdte venni a lélegzet-
et, s az első néhány ütem
elhangozása után már belülről
énekelte a szerelmi vágy-
ról szóló operarészletet. Két
alakot láttunk egyszerre. Egy
tündöklő Delilát, s a fiatal-
kori énjét, a színpad, az egy-
kori nagy sikerek után vá-
gyakozó, ugyanakkor a meg-
ismételhetetlenség, a vissza-
hozhatatlanság tudata miatt
szenvédő, de az élet kéréle-
hetetlen törvényeit, ha fájda-
lommal is, ám bölcsen tudomá-
sával vevő idős hölgyet.
Ilyen sok színben felragyogó
művészi produkciónak, mint
ez a magnós Csókária, még
soha nem lehettem tanúja. A
hallgatóság olyan spontán és
önfelelt lelkesedésének is

ritkán, mint ami ezután a
„betét” után következett.

Nem tudom, előfordult-e
már, hogy „gépzenét” extá-
zissal fogadtak volna. A
Collegium Hungaricumban
ugyanis ezen az estén ez a
szabálytalan dolog esett meg.
Pedig a közönség java része
túl volt már az ötvenedik
életévén! Fegyelméletlen
„teneger” — ahogy az egyik
bécsi napilap zord zenekriti-
kusa az opera állóhelyének
fiatalabb törzsvendégeit
minduntalan emlegette —
hírmondóul sem akadt kö-
zöttük.

Közben Anday Piroska
gyorsan visszaváltozott idős
és bölcs, nyugodt és ömíro-
nikus dámává, és érdekes
sztorival folytatta „önélet-
mondását”.

A 20-as évek végén is-
merkedtem meg Bruno Wal-
terrel. Egyik operai fellépé-
sem után megkért, énekel-
jem el két nap múlva a
koncertjén Verdi Requiemjé-
nek alt-szólamát. A baj
azonban az volt, hogy nem-
csak hogy a szótartot nem
tudtam, hanem addig még

Csaplár Ferenc

Eltűnt ízek nyomában

A fűszerek nálunk most
renewanszúkat élnek. Ezt a
megállapítást pedig Romvá-
ry Vilmos nemrég megje-
lent munkájából, a Fűsz-
rek könyvéből idéztük.
Romváry a Herbária Gyógy-
növénytermeltető Vállalat
főosztályvezetője és vállala-
tának szaküzleteiben köz-
vetlenül tapasztalhatja a
régén használatos, a déd-
mamák kertjeiben és teri-
tett asztalain mindig jelen
volt, de azóta hűtlenül el-
felejtett fűszerfélék iránt
megújult érdeklődést.

— Mik azok a fűszerek,
amit a mai háziasszony ál-
talában használ, és menyi-
nyit használhatna, ha vál-
tozatos ízekre, illatokra tö-
rekedne?

— Ma az átlagosan fűsz-
ező háziasszony a borson,
paprikán, köményen, hagy-
mán, petrezselymen, babér-
levélen és talán a majjo-
rannán kívül alig vásárol
és alkalmaz más ízesítőt —
mondja Romváry, de hoz-
záteszi:

— A teljes igazsághoz
tartozik, hogy újabban a
háziasszonyok egy része a
bevásárlóhelyén már bő-
vebb választékot keres és
igényel fűszerekből, s a
vendéglátóipar különleges
üzemei, főként amelyek ide-
genforgalmi célokat szolgá-
lnak, mind gyakrabban ér-
deklődnek a Herbáriánál az
ízesítőket teljes választéka

iránt. Az előbb felsorolt né-
hány fűszeren túl a boltok,
de különösen a gyógynö-
vény-szaküzletek még 40–
50-féle fűsért és számos fű-
szerkeveréket tudnak nyúj-
tani. A fűszerek változatos
használatát a magyar kony-
ha híreinek öregbítése és az
étkezési kultúra fejlődése
mellett azért is fontos, mert
a fűszerek elősegítik az
egészséges emésztést, s vi-
taminszegény hónapokban a
szervezet vitaminellátását
is.

Hogy a fűszerszámoknak
milyen incysiklandozó
együttése tűnt el a családi
otthonok és vendéglő-
restik konyhájának polcairól,
hogy mely főleges ízek hiá-
nyoznak háziasszonyaink és
konyhafőnökeink fegyvertá-
rából, annak érzékeltesé-
re felsorolunk néhány hűt-
lenül elhagyott ízesítőink
sokaságából: angyalfü, áfo-
nya, ánizs, bazsalikom, caye-
ni bors, gyömbér, kakukkfű,
kapri, kálmós, lestyan,
sáfrány, szerencsendió, tár-
kony, vasfű.

Ha pedig arra kíváncsi a
háziasszony, hol kaphatók
mindezek, arra is van vá-
lasz. Jó részük megvásárol-
ható fűszerboltokban, na-
gyobb piacokon, de a tel-
jes, vagy majdnem teljes
sorozat rendelkezésre áll a
négy budapesti, valamint a
debreceni, szegedi, pécsi,
győri és miskolci gyógynö-
vény-szaküzletekben.